

Înalta Curte de Casație și Justiție
COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

Decizie nr. 11/2016 din 23/05/2016

Dosar nr. 8/2016

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 525 din 13/07/2016

Lulia Cristina Tarcea - vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Lavinia Curelea - președintele Secției I civile
Roxana Popa - președintele delegat al Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale
Raluca Moglan - judecător la Secția I civilă
Bianca Elena Țândărescu - judecător la Secția I civilă
Aurelia Rusu - judecător la Secția I civilă
Lavinia Dascălu - judecător la Secția I civilă
Nicoleta Țândăreanu - judecător la Secția I civilă
Beatrice Ioana Nestor - judecător la Secția I civilă
Mărioara Isailă - judecător la Secția a II-a civilă
Veronica Magdalena Dănăilă - judecător la Secția a II-a civilă
Lucia Paulina Brehar - judecător la Secția a II-a civilă
Eugenia Voicheci - judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu - judecător la Secția a II-a civilă
Rodica Dorin - judecător la Secția a II-a civilă
Dana Iarina Vartires - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Adriana Elena Gherasim - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Viorica Trestianu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Emilia Claudia Vișoiu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Cezar Hîncu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Eugenia Ion - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Rodica Aida Popa - judecător la Secția penală
Florentina Dragomir - judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 8/2016 este constituit conform dispozițiilor art. 516 alin. (2) din Codul de procedură civilă și ale art. 27² alin. (2) lit. b) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de doamna judecător Lulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna procuror Antonia Constantin.

La ședința de judecată participă doamna magistrat-asistent Elena Adriana Stamatescu, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27³ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursurile în interesul legii declarate de Colegiul de conducere al Curții de Apel București și de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție referitor la interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare, în sensul de a se stabili înțelesul unitar al sintagmei "finalitate diferită", respectiv a se determina

modalitatea de stabilire a taxei judiciare de timbru în cadrul acțiunilor având ca obiect pretenții bănești, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit.

Magistratul-asistent referă cu privire la obiectul recursurilor în interesul legii, precum și cu privire la faptul că la dosar au fost depuse hotărâri contradictorii pronunțate de instanțele judecătorești, că judecătorii-raportori au fost desemnați, conform prevederilor art. 516 alin. (5) din Codul de procedură civilă, doamnelor judecătorești Doina Popescu de la Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție și Veronica Magdalena Dănăilă de la Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și domnului judecător Cezar Hîncu de la Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, că doamna judecătorească Doina Popescu, aflată în imposibilitate de prezentare din motive medicale, a fost înlocuită de doamna judecătorească Nicoleta Țăndăreanu și că a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori.

Doamna judecătorească Iulia Cristina Tarcea, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, acordă cuvântul doamnei procuror Antonia Constantin, asupra recursurilor în interesul legii.

Doamna procuror Antonia Constantin solicită admiterea atât a recursului în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cât și a celui formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București.

Referindu-se la aspectele de inadmisibilitate a recursului în interesul legii promovat de procurorul general, cuprinse în raportul întocmit de judecătorii-raportori, arată că, în ceea ce privește titularul sesizării, s-a procedat în concordanță cu prevederile art. 15 alin. (4) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2.632/C/2014, care stabilesc că în cazul vacanței funcției de procuror general, indiferent de cauza acesteia, atribuțiile ce îi revin în această calitate sunt exercitate de drept de prim-adjunctul procurorului general. Așa fiind, nu se impunea o delegare expresă de atribuții, dispozițiile art. 73 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, referindu-se la susținerea recursului, iar nu la declararea acestuia. Această interpretare, exprimată și de judecătorii-raportori, se înscrie în practica recentă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu referire la deciziile în interesul legii pronunțate în lunile aprilie și mai 2016.

Cât privește condiția existenței unei practici neunitare, prevăzută de art. 515 din Codul de procedură civilă, arată că în anexa nr. 1 la recursul în interesul legii declarat de procurorul general figurează hotărâri judecătorești prin care problema de drept ce face obiectul dezbaterii a fost soluționată diferit. În aceste hotărâri, atunci când instanța constată că o cerere este legal timbrată, chiar dacă nu dezvoltă alte considerente în legătură cu modalitatea de aplicare a legii privind taxele judiciare de timbru, constatarea sa este o consecință practică a unui raționament juridic implicit.

De altfel, o asemenea situație s-a regăsit și în recursul în interesul legii soluționat prin Decizia nr. 12 din 10 iunie 2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, unde modul de determinare a taxei judiciare de timbru pe fiecare capăt de cerere nu era întotdeauna explicit formulat prin considerente.

Au existat situații când instanțele au dispus suplimentarea taxei judiciare de timbru, iar partea obligată să timbreze a formulat cerere de reexaminare. În hotărârile pronunțate asupra cererii de reexaminare au fost dezvoltate considerente cu privire la aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

În raportul întocmit de judecătorii-raportori s-a reținut și faptul că nu există o chestiune de drept punctuală și că ambele demersuri ar avea ca scop completarea unor lacune legislative.

Or, în sesizarea procurorului general este circumscrisă punctual problema de drept, nu se solicită lămurirea în mod general a sintagmei "cereri cu finalitate diferită", ci se referă punctual la calculul taxei judiciare de timbru în cererile având ca obiect pretenții bănești izvorâte din derularea relațiilor contractuale dintre părți, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit.

Pe fond, în practica instanțelor s-au conturat două abordări diferite: unele instanțe au considerat că taxa judiciară de timbru se calculează pentru întreaga sumă, în mod global, compusă din debit și penalități, nefiind stabilită câte o taxă judiciară de timbru aferentă fiecărei cereri în parte; dimpotrivă, alte instanțe au considerat că taxa judiciară de timbru se calculează în mod distinct, pentru fiecare cerere în parte, întrucât sunt cereri cu caracter de sine stătător și cu finalitate diferită.

Procurorul general apreciază cea de-a doua orientare jurisprudențială ca fiind în litera și spiritul legii, capetele de cerere având finalitate diferită. Astfel, în ceea ce privește creanța principală, creditorul tinde la obținerea acesteia în

natură, pe când penalitățile și dobânzile au caracterul unor daune-interese moratorii sau cominatorii.

Pentru aceste argumente, solicită admiterea recursurilor în interesul legii și pronunțarea unei hotărâri de unificare a practicii.

Vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, declară dezbaterile închise, iar completul de judecată rămâne în pronunțare asupra recursurilor în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra recursurilor în interesul legii, constată următoarele:

I. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

1. La data de 29 februarie 2016, prin Adresa nr. 6/11.517/C/2016, Colegiul de conducere al Curții de Apel București a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție cu soluționarea recursului în interesul legii referitor la "interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare, în sensul stabilirii înțelesului unitar al sintagmei «finalitate diferită» din cuprinsul textului de lege".

Recursul în interesul legii a fost înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție la 1 martie 2016, formându-se Dosarul nr. 8/2016, cu termen de soluționare la 23 mai 2016.

2. La data de 14 martie 2016, prin Adresa nr. 10.371/4.229/I11-5/2015, Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a sesizat instanța supremă cu recursul în interesul privind "interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare, referitor la modalitatea de stabilire a taxei judiciare de timbru, în cadrul acțiunilor având ca obiect pretenții bănești, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit".

Recursul în interesul legii a fost înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție la 14 martie 2016, formându-se Dosarul nr. 13/2016, cu termen de soluționare la 23 mai 2016.

3. Prin rezoluția din 16 martie 2016, constatându-se că sesizările au același obiect, s-a dispus conexarea dosarelor, soluționarea lor de către același complet și întocmirea raportului asupra recursului în interesul legii de către judecătorii inițial desemnați.

II. Obiectul recursurilor în interesul legii

4. Din cuprinsul celor două recursuri în interesul legii declarate, potrivit prevederilor art. 514 din Codul de procedură civilă, de către Colegiul de conducere al Curții de Apel București și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rezultă că, în practica instanțelor, nu există un punct de vedere unitar cu privire la interpretarea și aplicarea prevederilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare (denumită în continuare Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare), în ceea ce privește modul de stabilire a taxei judiciare de timbru în cazul acțiunilor având ca obiect pretenții bănești, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit.

Astfel, s-a constatat că unele instanțe au considerat că taxa judiciară de timbru se calculează în mod distinct, pentru fiecare cerere în parte, întrucât sunt cereri cu caracter de sine stătător și finalitate diferită.

Alte instanțe, dimpotrivă, au considerat că taxa judiciară de timbru se calculează pentru întreaga sumă, în mod global, compusă din debit și dobândă, penalități sau alte accesorii, nefiind stabilită câte o taxă judiciară de timbru aferentă fiecărei cereri în parte.

5. Plecând de la situația premisă reținută atât de către Colegiul de conducere al Curții de Apel București, cât și de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, respectiv practica neunitară a instanțelor cu privire la modul de stabilire a taxelor judiciare de timbru în acțiunile prin care se solicită atât plata unui debit bănesc considerat principal, cât și a accesoriilor aplicate acestuia - dobânzi, penalități sau alte accesorii aferente

acestui debit exprimate, de asemenea, în bani - autorii sesizărilor au solicitat Înaltei Curți de Casație și Justiție ca pentru asigurarea interpretării și aplicării unitare a dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, să se stabilească înțelesul unitar al sintagmei "finalitate diferită", respectiv să se determine modalitatea de stabilire a taxei judiciare de timbru în cadrul acțiunilor anterior identificate.

III. Prevederile legale supuse interpretării Înaltei Curți de Casație și Justiție

6. Ordonanța de urgență nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare

Art. 34. - "(1) Când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel. ()"

IV. Examenul jurisprudențial

7. Colegiul de conducere al Curții de Apel București și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au considerat că promovarea recursului în interesul legii este necesară din perspectiva existenței unei practici neunitare la nivelul instanțelor.

8. Într-o primă orientare jurisprudențială s-a apreciat că, în situația în care cererea de chemare în judecată cuprinde unul sau mai multe capete de cerere principale, dar și capete de cerere accesorii (spre exemplu, debit principal plus penalități de întârziere/dobânda legală), taxa judiciară de timbru se va calcula aferent fiecărui capăt de cerere în parte, aplicând sistemul proporțional, pe tranșe, în raport de fiecare, iar nu raportat la valoarea lor însumată. Principalele argumente în acest sens sunt:

- atunci când se solicită obligarea pârâtului atât la plata unui debit principal, cât și la plata unui debit accesoriu (penalități de întârziere sau, după caz, dobânda legală), cele două obiecte au finalitate diferită. Debitul principal vizează executarea în natură a unei obligații de a da o sumă de bani, care este întotdeauna posibilă, iar debitul accesoriu reprezintă daune moratorii pentru întârzierea în executarea de bunăvoie a obligației de a da;

- faptul că reclamantul a solicitat cuantumul total, și nu defalcat pe debit principal și penalități de întârziere, respectiv că suma acestora este un debit de sine stătător, pentru că astfel este menționat în facturile fiscale emise, nu prezintă relevanță juridică, fiind o opțiune a reclamantului;

- din coroborarea prevederilor art. 34 cu art. 58 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, rezultă că Normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, aprobate prin Ordinul ministrului justiției nr. 760/C/1999, au rămas în vigoare. Potrivit art. 35 alin. (4) din aceste norme: "Când prin cerere se pretind și majorări de întârziere și/sau dobânzi, cuantumul acestora, de la data la care încep să curgă și până la data înregistrării cererii sau a completării ei, se cuprinde în valoarea taxabilă a cererii."; prin urmare, dacă reclamantul solicită obligarea pârâtului la plata unei sume de bani (debit principal) și a dobânzilor de la data la care acestea au început să curgă și până la data înregistrării cererii, va trebui să calculeze și să indice valoarea acestor dobânzi, pentru a se stabili taxa judiciară de timbru aferentă cererii;

- dacă reclamantul solicită, în afara debitului principal, și plata dobânzilor, de la data la care acestea au început să curgă și până la data plății efective, atunci acesta va trebui, de asemenea, să indice valoarea dobânzilor de la data la care acestea au început să curgă și până la data înregistrării cererii, pentru a se putea stabili taxa judiciară de timbru, în timp ce dobânzile de la data înregistrării cererii și până la data plății efective nu vor fi luate în calcul la stabilirea taxei judiciare de timbru, ci numai la pronunțarea hotărârii;

- în consecință, în acord și cu prevederile art. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, instanța va determina taxa judiciară de timbru aplicând sistemul proporțional pe tranșe în raport cu fiecare dintre cele două capete distincte de cerere, iar nu raportat la valoarea lor însumată;

- se mai apreciază că regulile prevăzute de art. 98 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă vizează exclusiv determinarea competenței și nu pot fi extinse și în materia timbrării. În această situație, art. 34 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, prevede că, dacă la momentul înregistrării cererii au fost timbrate numai o parte din capetele de cerere, acțiunea va fi anulată în parte, numai pentru capetele de cerere pentru care nu a fost achitată taxa judiciară de timbru.

9. În cea de-a doua orientare jurisprudențială, dimpotrivă, alte instanțe au apreciat că, în situația în care cererea de chemare în judecată cuprinde unul sau mai multe capete de cerere principale, dar și capete de cerere accesorii (spre

exemplu, debit principal plus penalități de întârziere) taxa judiciară de timbru se calculează în raport cu valoarea totală a pretențiilor, și nu distinct pentru fiecare asemenea pretenție.

Principalele argumente în acest sens sunt:

- capetele de cerere au aceeași natură, și anume pretenții bănești, adică o cerere evaluabilă în bani. S-a apreciat că în cazul cererilor de chemare în judecată ce au ca obiect pretenții bănești izvorâte din derularea relațiilor contractuale dintre părți, când obiectul cererii este reprezentat de solicitarea la plată a unor facturi în care se regăsește atât contravaloarea energiei/serviciilor și taxele de servicii neachitate, cât și penalități de întârziere, acestea nu sunt cereri cu finalitate diferită. Atât principalul, cât și accesoriile vizează plata unei sume de bani și au aceeași cauză juridică (răspunderea contractuală);

- cele două capete de cerere au aceeași finalitate, deoarece prin ambele se urmărește acoperirea integrală a prejudiciului suferit de reclamant ca urmare a neexecutării sau executării cu întârziere de către părât a obligațiilor sale. Or, penalitățile, potrivit Codului civil, nu sunt altceva decât evaluarea anticipată de către părțile dintr-o convenție a întinderii prejudiciului suferit de oricare dintre ele în cazul în care cealaltă parte nu execută sau execută cu întârziere obligațiile convenționale asumate;

- împrejurarea stabilirii și calculării taxei judiciare de timbru este distinctă de operațiunea stabilirii competenței instanței, în funcție de valoarea cererii, caz în care prevederile art. 98 și următoarele din Codul de procedură civilă instituie reguli precise de determinare a valorii.

V. Jurisprudența Curții Constituționale

10. În urma verificărilor efectuate s-a constatat că prevederile art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, au fost supuse controlului de constituționalitate, în sensul că instanța de contencios constituțional a pronunțat Decizia nr. 71 din 18 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 354 din 9 mai 2015, prin care s-a respins excepția de neconstituționalitate, reținându-se că aspectele care determină finalitatea capetelor de cerere, necesară pentru a se stabili taxa judiciară de timbru ce se datorează, nu intră sub incidența controlului de constituționalitate exercitat de Curtea Constituțională, ci sunt de competența instanței de judecată investite cu soluționarea litigiului, respectiv a celor ierarhic superioare în cadrul căilor de atac prevăzute de lege, potrivit cu particularitățile fiecărei cauze.

11. În legătură cu dispozițiile art. 14 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare (denumită în continuare Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare), cu același conținut ca art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, Curtea Constituțională a pronunțat Decizia nr. 201 din 9 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 13 iunie 2013, respingând excepția de neconstituționalitate ca inadmisibilă, pentru considerentul că autorii excepției criticau modul de interpretare și de aplicare a normelor vizate, aspecte care nu pot fi convertite în vicii de constituționalitate menite să justifice contrarietatea acestora cu legea fundamentală.

12. Nu s-a identificat jurisprudență relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului sau a Curții de Justiție a Uniunii Europene asupra problemei de drept care face obiectul sesizării.

VI. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

13. S-au identificat ca relevante:

- Decizia civilă nr. 2.044 din 4 iunie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția a II-a civilă, irevocabilă, în considerentele căreia s-a statuat că dispozițiile art. 20 alin. (2) din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, trebuiau interpretate sistematic cu cele ale art. 14 din același act normativ, potrivit cărora, când o acțiune are mai multe capete de cerere cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, în afară de cazul în care, prin lege, se prevede altfel.

Finalitatea diferită, în accepțiunea art. 14 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, rezultă din cauza juridică a fiecărei solicitări și a faptului că fiecare dintre acestea putea face obiectul unei acțiuni distincte; împrejurarea că s-a formulat o acțiune unică în pretenții nu este de natură să conducă la concluzia că litigiul ar avea un singur capăt de cerere, întrucât în cadrul aceluiași litigiu este posibil să existe mai multe capete de cerere cu finalitate diferită, chiar dacă au aceeași natură;

- Decizia nr. 4.004 din 25 iunie 2010, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția I civilă, irevocabilă, prin

care, validându-se raționamentul instanței de apel, s-a reținut că, în cazul în care reclamantul a investit instanța cu mai multe capete de cerere cu finalitate diferită, fiecare dintre acestea are un regim juridic diferit sub aspectul obligației de timbraj, respectiv taxa judiciară de timbru va fi datorată în funcție de obiectul fiecărei pretenții;

- Decizia nr. 3.457 din 18 septembrie 2012, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția II-a civilă, irevocabilă, prin care s-a stabilit că, în condițiile în care cele două capete de cerere formulate de către reclamant au avut caracter distinct, de sine stătător și finalitate diferită (debit principal și penalități), instanța de fond nu putea anula întreaga acțiune ca insuficient timbrată, ci aceasta trebuia soluționată, în limitele în care taxa judiciară de timbru a fost achitată în mod legal; în speță, s-a reținut că instanța de fond nu a procedat la stabilirea taxei judiciare de timbru în mod distinct, pentru fiecare capăt de cerere al acțiunii și în mod nelegal a anulat integral acțiunea ca insuficient timbrată, deși reclamantul a achitat o taxă judiciară de timbru de 7.916 lei, sumă mai mare decât valoarea taxei judiciare de timbru datorate (6.786,2 lei) pentru debitul principal.

14. Deși Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, în temeiul căreia au fost date dezlegările în drept din deciziile enumerate, este în prezent abrogată, potrivit dispozițiilor art. 58 lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, jurisprudența poate fi apreciată ca relevantă în măsura în care dispozițiile art. 14 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, sunt identice cu cele ale art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

VII. Doctrina

15. Studiile doctrinare au reținut că, potrivit art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, când o acțiune are mai multe capete de cerere cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care, prin lege, se prevede altfel. S-a subliniat că nu va fi avută în vedere valoarea globală a cererii, determinată prin însumarea valorii tuturor capetelor de cerere formulate printr-un act unic de sesizare a instanței, iar cotele procentuale prevăzute de art. 3-5 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, vor fi aplicate la o bază de calcul ce reprezintă valoarea fiecărui capăt de cerere evaluabil în bani.

De asemenea, s-a remarcat ca situație particulară cazul acțiunii cu mai multe capete de cerere, subliniindu-se că atunci când acestea au finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se calculează pentru fiecare capăt de cerere separat. S-a considerat că art. 14 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, a avut în vedere doar acele capete de cerere care au o fizionomie proprie, adică au caracter de sine stătător.

16. S-au identificat și studii doctrinare care au apreciat că sintagma "cereri cu finalitate diferită" utilizată de art. 14 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, trebuia introdusă de legiuitor pentru a distinge cererile principale promovate printr-o acțiune unică de cererile accesorii, adică cererile care au aceeași finalitate cu un alt capăt de cerere principal, pentru care nu se datorează taxa judiciară de timbru (de exemplu, repunerea în situația anterioară, cheltuielile de judecată, considerate cereri accesorii conform art. 14 din Normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, aprobate prin Ordinul ministrului justiției nr. 760/C/1999).

VIII. Opinia Colegiului de conducere al Curții de Apel București

17. Titularul sesizării a apreciat primul punct de vedere ca fiind în acord cu litera și spiritul legii.

În acest sens, s-a subliniat că practica neunitară a fost generată de modul diferit în care instanțele au interpretat sintagma "finalitate diferită" cuprinsă în art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

Plecând de la însăși definiția cuvântului "finalitate" s-a constatat că, potrivit dicționarului explicativ al limbii române, prin finalitate se înțelege scopul pentru realizarea căruia se desfășoară o acțiune sau o activitate. Astfel, cu aplicare la situația de față, finalitatea reprezintă scopul spre care tinde reclamantul în formularea acțiunii, și anume executarea în natură a obligației și acoperirea prejudiciului pentru neexecutarea ori executarea cu întârziere a obligației.

În situația în care pretențiile părții reclamante sunt compuse din plata unui debit principal și a unor penalități de întârziere cuantificate până la data sesizării instanței, raportat la prevederile art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, cele două pretenții au finalitate diferită: cererea de obligare a părâtului la plata debitului principal reprezintă executarea în natură a obligației de a da o sumă de bani, iar cererea de obligare a părâtului la plata penalităților de întârziere reprezintă aplicarea sancțiunii pentru neexecutarea la termen a obligației de a da.

Chiar dacă pretențiile derivă dintr-un contract, acest aspect nu este de natură să schimbe "finalitatea diferită" a acestora. În măsura în care modul de stabilire a penalităților este prevăzut de părți prin contract, respectiva prevedere contractuală are rolul de a evalua anticipat întinderea prejudiciului suferit de oricare dintre părțile contractante, în cazul în care cealaltă parte nu execută sau execută cu întârziere obligațiile convenționale asumate. Și în acest caz, dacă reclamantul solicită debitul principal, care i se cuvine în baza contractului, precum și penalități de întârziere pentru neexecutare la termen, cele două pretenții au finalitate diferită, și anume executarea contractului și sancțiunea pentru neexecutarea la termen a obligației principale. Aceeași soluție se impune și în cazul în care reclamatul include în aceeași factură debitul principal și penalitățile, deoarece taxa judiciară de timbru se calculează potrivit legii, iar nu în funcție de modul în care reclamantul înțelege să își organizeze activitatea.

Contractul pe care își întemeiază partea reclamantă pretențiile reprezintă, într-adevăr, cauza cererii de chemare în judecată, însă cauza cererii nu trebuie confundată cu finalitatea, scopul urmărit de reclamant, care reprezintă cauza acțiunii civile. Finalitatea avută în vedere de prevederile art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, vizează cauza acțiunii civile, și anume, în situația care a generat practica neunitară, executarea obligației de a da (plata debitului principal) și acoperirea prejudiciului suferit ca urmare a neexecutării la termen a obligației de plată (debitul accesoriu).

Argumentul conform căruia obiectul celor două cereri este similar nu poate fi reținut ca întemeiat, deoarece obiectul cererii îl reprezintă obligația în sine de executare în natură a obligației de plată (art. 1.527 din Codul civil), respectiv de obligare la acoperirea prejudiciului pentru neexecutarea la scadență a obligației principale (art. 1.531 din Codul civil). Cele două obligații au finalitate diferită, chiar dacă expresia lor este identică, respectiv plata unei sume de bani, sau temeiul este același - contractul dintre părți. În acest sens se pot aminti și dispozițiile art. 1.538 din Codul civil care reglementează clauza penală și care menționează că "debitorul se obligă la o anumită prestație", existând deci posibilitatea ca prejudiciul să fie acoperit nu numai prin plata unei sume de bani, ci și printr-o altă prestație.

Interpretarea oferită este în acord și cu prevederile Legii nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, care, potrivit dispozițiilor art. 55 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, se aplică acțiunilor înregistrate anterior intrării în vigoare a actului normativ. Potrivit art. 14 din Legea nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, "când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel", iar potrivit art. 11 din normele metodologice de punere în aplicare a legii, rămase în vigoare, "când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, dintre care unele evaluabile și altele neevaluabile în bani, taxa judiciară de timbru se datorează distinct pentru fiecare capăt de cerere, după natura lui, cu excepția cazurilor în care, prin lege, se prevede altfel." Se face și în acest caz diferența în funcție de finalitatea urmărită de reclamant prin formularea capetelor de cerere, iar mențiunile din normele metodologice privind natura petitelor, cereri evaluabile sau neevaluabile în bani, nu au rolul de a stabili modul de calcul al taxei judiciare diferit, în sensul cumulării valorilor în cazul capetelor de cerere evaluabile în bani, ci doar fac distincție între cererile evaluabile și cele neevaluabile, care au regim de taxare diferit.

De asemenea, sintagma "după natura lui" cuprinsă și în art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, nu poate conduce la concluzia că taxa judiciară de timbru se calculează raportat la valoarea totală a pretențiilor (debit și penalități/dobândă), deoarece petitele au aceeași natură, și anume pretenții bănești, adică o cerere evaluabilă în bani.

Sintagma "după natura lui", cuprinsă în art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, are rolul de a face diferența între modul de stabilire a taxelor judiciare de timbru pentru cererile evaluabile în bani și cele neevaluabile, în cazul cererilor evaluabile urmând a se stabili taxa judiciară de timbru pentru fiecare capăt de cerere, în funcție de finalitatea urmărită de reclamant.

IX. Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

18. Și procurorul general a apreciat că aceeași opinie este în litera și spiritul legii, pentru următoarele argumente:

În conformitate cu prevederile art. 2 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, taxele judiciare de timbru se stabilesc în mod diferențiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani, cu excepțiile prevăzute de lege.

Referitor la acțiunile și cererile evaluabile în bani, introduse la instanțele judecătorești, art. 3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, reglementează un mecanism de stabilire a taxelor judiciare de timbru, mecanism ce se aplică la o bază de calcul reprezentând valoarea fiecărui capăt de cerere evaluabil

în bani, iar nu valoarea globală a cererii determinată ca urmare a însumării valorii tuturor capetelor de cerere formulate printr-un act unic de sesizare a instanței.

Rezultă astfel preferința legiuitorului pentru un algoritm de calcul al taxelor judiciare de timbru proporțional pe tranșe, alcătuit din îmbinarea unor cote fixe și procentuale aflate în creștere progresivă pe măsura majorării valorii obiectului cererii, calcul care conduce la obținerea unor rezultate diferite.

În practică, se poate constata că, deși soluția stabilirii unei taxe judiciare de timbru în mod diferit, pentru fiecare capăt de cerere, se impune cu prevalență atunci când se formulează mai multe capete de cerere având obiect diferit ca natură juridică, ea nu este aplicată întotdeauna atunci când se formulează mai multe capete de cerere având ca obiect pretenții bănești, din care unele reprezintă principalul, iar altele accesoriul.

În cauză, examenul jurisprudențial a relevat faptul că divergența în soluționarea problemei de drept rezultă tocmai din semnificația diferită acordată de către instanțe noțiunii de "capete de cerere cu finalitate diferită" din cuprinsul acestei norme legale, în situația acțiunilor având ca obiect pretenții bănești izvorâte din derularea relațiilor contractuale dintre părți, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente acestui debit.

În funcție de interpretarea dată acestei noțiuni, instanțele au stabilit în mod diferit timbrajul aferent, fie considerând că taxa judiciară de timbru se calculează pentru întreaga sumă, în mod global, compusă din debit și penalități, fie că această taxă se calculează în mod distinct, pentru fiecare cerere în parte.

În opinia procurorului general, au procedat corect instanțele care au determinat taxa judiciară de timbru aplicând sistemul proporțional pe tranșe, în raport cu fiecare dintre cele două capete de cerere, iar nu raportat la valoarea lor însumată, având în vedere că, raportat la dispozițiile art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, cele două capete de cerere au finalitate diferită.

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 1.516 din Codul civil, creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă și la timp a obligației. Raportat la această normă legală, se poate observa că finalitatea cererii având ca obiect plata debitului principal o constituie executarea în natură a obligației de plată.

Spre deosebire de aceasta, cererea vizând plata dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente debitului principal are o finalitate diferită, ce decurge, în primul rând, din interpretarea dispozițiilor legale ce o reglementează. Astfel, în cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadență, dispozițiile art. 1.535 alin. (1) din Codul civil statuează: ". . . creditorul are dreptul la daune moratorii, de la scadență până în momentul plății, în quantumul convenit de părți sau, în lipsă, în cel prevăzut de lege, fără a trebui să dovedească vreun prejudiciu. În acest caz, debitorul nu are dreptul să facă dovada că prejudiciul suferit de creditor ca urmare a întârzierii plății ar fi mai mic." Daunele- interese moratorii sunt, deci, despăgubirile în bani care reprezintă echivalentul prejudiciului provocat creditorului prin întârzierea executării obligației de către debitor. Pe lângă prevederile din Codul civil referitoare la quantumul legal al daunelor-interese în materie de obligații pecuniare, există și norme speciale în materie, respectiv Ordonanța Guvernului nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar, aprobată prin Legea nr. 43/2012, cu completările ulterioare.

Așa cum rezultă și din titlu, acest act normativ reglementează două categorii principale de dobândă, respectiv dobânda legală remuneratorie și dobânda penalizatoare pentru obligații bănești, și stabilește reguli suplimentare în raport cu cele cuprinse în Codul civil.

În sinteză, părțile sunt libere să stabilească rata dobânzii pentru sumele datorate în baza contractului dintre ele, cu anumite limite.

Pe de altă parte, stabilirea întinderii despăgubirilor poate avea loc și prin acordul de voințe al creditorului și debitorului, acord intervenit înainte de producerea prejudiciului. Această înțelegere cu caracter accesoriu se numește clauză penală și este reglementată de dispozițiile art. 1.538-1.543 din Codul civil. Clauza penală are puternic rol cominatoriu, fiind un mijloc de presiune asupra debitorului care, știind că este amenințat cu plata unei sume forfetare ridicate, va face tot posibilul să execute întocmai prestațiile datorate.

Finalitatea diferită a celor două categorii de cereri decurge și din prevederile Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare. Astfel, art. 1 din acest act normativ definește la pct. 10 creanța fiscală ca fiind dreptul la încasarea oricărei sume care se cuvine bugetului general consolidat, reprezentând creanța fiscală principală și creanța fiscală accesorie. Totodată, la pct. 11 al aceluiași articol se statuează că creanța

fiscală principală reprezintă dreptul la perceperea impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, precum și dreptul contribuabilului la restituirea sumelor plătite fără a fi datorate și la rambursarea sumelor cuvenite, în situațiile și condițiile prevăzute de lege, iar la pct. 12 este definită creanța fiscală accesorie, ca fiind dreptul la perceperea dobânzilor, penalităților sau majorărilor aferente unor creanțe fiscale principale, precum și dreptul contribuabilului de a primi dobânzi, în condițiile legii. Din interpretarea normelor legale rezultă că, deși obligațiile fiscale accesorii au aceeași natură juridică cu aceea a obligațiilor fiscale principale, finalitatea acestora este diferită. Astfel, dobânda accesorie creanțelor fiscale este o sancțiune specifică dreptului public, aplicabilă în cadrul răspunderii de drept financiar, fiind o veritabilă sancțiune cu caracter fiscal, impusă în mod unilateral prin norme juridice imperative. Din interpretarea tuturor acestor norme legale rezultă, în mod evident, că cererea având ca obiect plata de penalități sau dobânzi aferente debitului are o finalitate diferită față de cea a cererii principale, constând, deci, fie în acoperirea prejudiciului suferit de creditor pentru neexecutarea la scadență a obligației datorate, în cazul dobânzilor, fie în constrângerea debitorului în executarea obligației principale, în cazul penalităților.

Pe de altă parte, în sprijinul soluției conform căreia, în acțiunile având ca obiect pretenții reprezentând debit principal și penalități de întârziere, taxa judiciară de timbru se aplică separat, în raport de fiecare dintre cele două capete de cerere, iar nu raportat la valoarea lor însumată, este și argumentul că regulile prevăzute de art. 98 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă vizează exclusiv determinarea competenței instanțelor de judecată, ele neputând fi extinse și în materia timbrării.

Totodată, este important de precizat ca soluția anterior menționată are consecințe, în mod direct, cu privire la sancțiunea aplicabilă atunci când reclamantul care a investit instanța cu aceste capete de cerere nu timbrează decât o parte din ele.

Problema sancțiunii care trebuie aplicată în cazul achitării taxei judiciare de timbru doar pentru unele capete de cerere a fost rezolvată prin adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, care, în art. 34 alin. (2) statuează în mod expres că, în situația în care, la momentul înregistrării cererii au fost timbrate doar o parte din capetele de cerere, ". . . acțiunea va fi anulată în parte, numai pentru acele capete de cerere pentru care nu a fost achitată taxa judiciară de timbru." În același sens, art. 36 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, precizează că "dacă până la termenul prevăzut de lege sau stabilit de instanță reclamantul nu îndeplinește obligația de plată a taxei, acțiunea ori cererea nu va putea fi anulată integral, ci va trebui soluționată în limitele în care taxa judiciară de timbru s-a plătit în mod legal".

În cazuistica analizată este aplicabil mutatis mutandis raționamentul dezvoltat de Înalta Curte de Casație și Justiție -

Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 12 din 10 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 458 din 24 iulie 2013, în privința pretențiilor suprapuse într-o cerere unică, situație în care timbrajul se stabilește în raport cu fiecare pretenție supusă verificării din partea instanței. Or, capetele de cerere ce au ca obiect dobânzile sau, după caz, penalitățile de întârziere, accesorii ale debitului principal, au o finalitate diferită față de cea a cererii principale, tocmai în considerarea fundamentului de drept substanțial care stă la baza consacrării acestora în dreptul pozitiv.

Art. 29 din Codul de procedură civilă definește acțiunea civilă ca fiind ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una din părți.

În funcție de obiectul acțiunii civile individualizate, care constituie elementul obiectiv, se soluționează diferitele aspecte care apar în desfășurarea procesului, inclusiv aspectul vizând fixarea taxei judiciare de timbru.

În consecință, având în vedere dreptul la dispoziție al părților, recunoscut de art. 9 din Codul de procedură civilă, care coroborat cu prevederile art. 22 alin. (6) din același act normativ, privind rolul judecătorului în aflarea adevărului, în sensul că acesta trebuie să se pronunțe asupra a tot ceea ce s-a cerut și prevederile art. 30 din Codul de procedură civilă, privind cererile în justiție, procurorul general a apreciat că în problema de drept ce face obiectul recursului în interesul legii promovat, taxa judiciară de timbru se calculează distinct pentru fiecare cerere în parte, iar nu la valoarea lor însumată.

X. Opinia judecătorilor-raportori

19. În aplicarea dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, judecătorii-raportori au semnalat, mai întâi, că Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a formulat sesizarea prin prim-adjunctul procurorului general, după vacantarea funcției de procuror general, iar în cauză nu s-a atașat dovada delegării competențelor către prim-adjunctul procurorului general, în condițiile art. 73 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară,

republicată, cu modificările și completările ulterioare. Au apreciat însă că în situația imposibilității exercitării atribuțiilor legale de către titularul recunoscut de lege, nimic nu împiedică declararea recursului în interesul legii de către adjunctul procurorului general.

20. Din perspectiva condițiilor de admisibilitate prevăzute de art. 514 din Codul de procedură civilă, judecătorii-raportori au apreciat că recursurile în interesul legii declarate în cauza de față sunt inadmisibile, pe de o parte pentru că din examenul hotărârilor judecătorești atașate pentru a releva a doua orientare jurisprudențială nu se poate deduce care a fost dispoziția legală aplicată pentru stabilirea întinderii taxei judiciare de timbru, ori modalitatea de interpretare a normei și care a fost algoritmul de calcul al taxei judiciare de timbru, iar o parte dintre acestea se referă la dispozițiile Legii nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare (în prezent abrogată), astfel încât prin realizarea examenului jurisprudențial nu se poate constata că problema de drept care face obiectul recursurilor în interesul legii a fost soluționată diferit, prin antiteza acestui set de jurisprudență cu acela care reflectă prima orientare. Pe de altă parte, hotărârile atașate sesizării Colegiului de conducere al Curții de Apel București în demonstrarea celei de-a doua orientări jurisprudențiale sunt hotărâri de primă instanță supuse apelului, în legătură cu care nu s-au făcut verificări din care să rezulte că sunt definitive. De asemenea, au apreciat că nici scopul procedurii de unificare a practicii judiciare nu poate fi atins, atâta vreme cât interpretarea sintagmei "finalitate diferită" nu reprezintă o problemă de interpretare a legii, ci doar un exercițiu al aplicării sale.

XI. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizările cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reține următoarele:

21. Mai întâi, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii observă că recursurile în interesul legii conexe nu au obiect identic, chiar dacă acestea se referă la aceeași normă de drept, art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

Prin memoriul formulat de către petenta E.E.M. - S.A., înregistrat la Curtea de Apel București cu nr. 1/11517/C din 17 august 2015, a fost semnalată problema modului în care instanțele, în aplicarea art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, au stabilit timbrajul în situația unor cereri de chemare în judecată prin care reclamanta a solicitat obligarea părților chemați în judecată atât la plata unor sume de bani cu titlu de debit principal, cât și a debitului bănesc reprezentând accesorii - penalități de întârziere sau, după caz, dobândă legală.

Plecând de la petiția cu aceste limite, Curtea de Apel București a demarat verificări cu privire la practica existentă în această materie la nivelul instanțelor din circumscripția proprie, cât și la nivelul celorlalte curți de apel, întocmind ulterior sesizarea adresată Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, constatând că în practica judiciară nu există un punct de vedere unitar cu privire la timbrarea acțiunilor având ca obiect pretenții bănești izvorâte din derularea relațiilor contractuale dintre părți, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente acestui debit, a sesizat această instanță cu recursul în interesul legii.

Prin acest recurs, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a solicitat instanței supreme să asigure interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, referitor la modalitatea de stabilire a taxei judiciare de timbru în cadrul acțiunilor având ca obiect pretenții bănești, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit.

Deși sesizările conexe nu au același obiect, situația premisă care le-a generat derivă dintr-o cauză identică.

În esență, cauza sesizării formulate de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost determinată de observația că divergența sesizată în jurisprudență a rezultat din semnificația diferită acordată de către instanțe noțiunii de "capete de cerere cu finalitate diferită", a cărei interpretare este problematizată în formularea recursului.

De aceea, aspectele semnalate sunt relevante pentru ambele sesizări.

Asupra admisibilității recursurilor în interesul legii

22. Potrivit art. 514 din Codul de procedură civilă, legitimarea promovării unui recurs în interesul legii aparține

procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, de asemenea, colegiilor de conducere ale curților de apel.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii constată că această condiție este îndeplinită.

Recursurile în interesul legii au fost promovate de către Colegiul de conducere al Curții de Apel București și de către prim-adjunctul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Posibilitatea formulării recursului în interesul legii de către prim-adjunctul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reglementată de prevederile art. 15 alin. (4) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2.632/C/2014, care stabilesc că în cazul vacanței funcției de procuror general, indiferent de cauza acesteia, atribuțiile ce îi revin în această calitate sunt exercitate de drept de către prim-adjunctul procurorului general.

23. Art. 515 din Codul de procedură civilă, reglementând condițiile de admisibilitate a recursului în interesul legii, statuează că acesta este admisibil numai atunci când problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se atașează cererii.

24. Așadar, prima condiție prevăzută de lege este aceea ca problemele de drept care formează recursul în interesul legii să fi fost soluționate diferit prin hotărâri judecătorești.

Per a contrario, nu poate fi promovat un recurs în interesul legii atunci când problema de drept a primit o soluționare diferită în studii doctrinare de specialitate sau dacă este relevantă în cadrul unor dezbateri în care judecătorii sunt consultați și își exprimă părerea în legătură cu interpretarea și aplicarea unor dispoziții legale.

Pentru a identifica lipsa de unitate a jurisprudenței, concretizată, așadar, numai prin hotărâri judecătorești, este necesar ca practica judiciară analizată să se circumscrie obiectului recursului în interesul legii.

Trebuie, deci, ca în hotărârile prezentate ca suport al recursului în interesul legii să se identifice în mod concret dispoziția sau reglementarea legală analizată și să fie identificat silogismul de interpretare al acestei dispoziții care, în final, a dus la aplicarea neunitară a aceluiași text de lege.

Cu alte cuvinte, această cerință nu este îndeplinită dacă în hotărârile judecătorești supuse examinării nu se poate identifica norma de drept aplicată sau modalitatea în care instanțele i-au dat interpretare pentru a putea stabili dacă toate instanțele au avut în vedere interpretarea și aplicarea acelor dispoziții care fac obiectul recursului în interesul legii.

Autorii sesizărilor - Colegiul de conducere al Curții de Apel București și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - au relevat că unele instanțe au apreciat că taxa judiciară de timbru în aceste cazuri se calculează diferit, pentru fiecare cerere în parte, întrucât acestea au caracter de sine stătător și finalitate diferită.

Dimpotrivă, alte instanțe au considerat că în acțiunile prin care se solicita plata debitului principal și a accesoriilor aferente acestuia, taxa judiciară de timbru a fost calculată la suma globală compusă din debit și penalități sau dobânzi aferente, nefiind stabilită câte o taxă judiciară de timbru aferentă fiecărei pretenții.

Astfel, pentru a releva a doua orientare jurisprudențială, s-au anexat o serie de hotărâri judecătorești, în majoritate sentințe.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a atașat în anexa nr. 1 a sesizării un număr de 18 sentințe și o încheiere pronunțată în procedura de regularizare a cererii, în condițiile art. 200 din Codul de procedură civilă, iar Colegiul de conducere al Curții de Apel București a anexat 18 sentințe și o încheiere pronunțată în procedura reexaminării taxei judiciare de timbru.

Din examenul hotărârilor judecătorești atașate nu se poate deduce, în situațiile în care acțiunile soluționate au avut ca obiect pretenții bănești reprezentând debit principal și accesorii ale acestuia, care a fost dispoziția legală aplicată pentru stabilirea întinderii taxei judiciare de timbru ori nu s-a identificat modalitatea de interpretare a normei și care a fost algoritmul de calcul al taxei judiciare de timbru, global sau pe capete de cerere considerate distinct.

În acest set de hotărâri judecătorești instanțele au consemnat că taxa judiciară de timbru legal datorată a fost achitată, însă nu identifică norma de drept aplicată, respectiv dacă calculul taxei judiciare de timbru s-a întemeiat pe dispozițiile legale atacate.

De asemenea, nu s-a putut identifica algoritmul de calcul al taxei judiciare de timbru, pentru a se putea cel puțin deduce dacă instanțele au avut în vedere capete de cerere multiple ori singulare spre a se constata că, într-adevăr, această jurisprudență privește obiectul recursului în interesul legii, respectiv art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii observă că o serie a hotărârilor prezentate ca relevante pentru reflectarea celei de-a doua orientări jurisprudențiale se referă în mod particular la dispozițiile Legii nr. 146/1997, cu modificările și completările ulterioare, în prezent abrogată, care nu face obiectul recursurilor în interesul legii, chiar dacă se poate reține o similitudine a reglementării.

Din această perspectivă, se constată că practica judiciară prezentată pentru dovedirea celei de-a doua orientări a jurisprudenței nu este relevantă prin raportare la obiectul recursurilor în interesul legii.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii constată că s-a depus o singură încheiere, pronunțată de Judecătoria Brăila, în procedura de reexaminare a taxei judiciare de timbru, definitivă, în care, în aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, instanța a apreciat că acțiunea introductivă are un singur capăt de cerere, chiar dacă acesta este exprimat în trei petite distincte, în măsura în care ele au aceeași natură. Totuși, din cuprinsul considerentelor nu se poate deduce decât că valoarea debitului solicitat derivă dintr-un contract de închiriere, fără a se putea reține, potrivit art. 30 din Codul de procedură civilă, relația dintre pretențiile succesiv solicitate. Din această perspectivă, în lipsa oricăror date de natură să identifice aplicarea dispoziției legale la situația de fapt, hotărârea nu poate fi considerată relevantă față de obiectul recursurilor în interesul legii pendinte.

Nu este relevantă, de asemenea, nicio categorie însemnată a hotărârilor judecătorești selectate de autorii sesizărilor, respectiv încheieri pronunțate în procedura reexaminării taxei judiciare de timbru, câtă vreme aceasta nu are legătură cu premisa care a generat recursurile în interesul legii. Prin încheierile amintite s-a soluționat modul de stabilire a taxei judiciare de timbru în cereri cu petite principale multiple sau cu pretenții alternative ori prin care se formula o pretenție subsidiară celei principale etc.

Consecința trasă din această stare de fapt este aceea că respectivul set de hotărâri judecătorești nu se poate considera ca fiind în contradicție cu cel care reflectă prima orientare jurisprudențială, în care, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, taxa judiciară de timbru a fost stabilită proporțional, pe tranșe pentru fiecare cerere în parte, întrucât acestea au caracter de sine stătător și finalitate diferită.

Cu alte cuvinte, nu se poate constata că problema de drept care face obiectul recursului în interesul legii a fost soluționată diferit prin raportarea acestui set de jurisprudență la cel care reflectă prima orientare, astfel încât această condiție de admisibilitate a recursului în interesul legii nu este îndeplinită.

25. Cea de-a doua condiție de admisibilitate a recursului în interesul legii, rezultată din dispozițiile art. 515 din Codul de procedură civilă, o reprezintă existența unor hotărâri judecătorești definitive.

Textul se referă la necesitatea reflectării evoluției jurisprudenței prin hotărâri definitive, care, nemaiputând fi schimbate în căile de atac, atestă cristalizarea practicii judiciare.

Din acest punct de vedere, cu o singură excepție, hotărârile considerate relevante și anexate sesizării Colegiului de conducere al Curții de Apel București care, în opinia colegiului, demonstrează cea de-a doua orientare jurisprudențială, sunt hotărâri de primă instanță supuse apelului, în legătură cu care nu s-au făcut verificări din care să rezulte că au rămas sau au devenit definitive. Excepția constatată o reprezintă încheierea mai sus amintită pronunțată de Judecătoria Brăila, în procedura de reexaminare a taxei judiciare de timbru, definitivă ex lege.

Fără a face aprecieri asupra elementului cantitativ determinat de numărul hotărârilor definitive apte să justifice declanșarea mecanismului reglementat de art. 514 și următoarele din Codul de procedură civilă, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii observă că această hotărâre nu poate fi considerată relevantă potrivit primului criteriu al admisibilității.

Aceasta deoarece hotărârea în discuție nu este consecventă ipotezei care a generat recursul, în măsura în care, din conținutul său nu se poate distinge dacă pretențiile multiple supuse timbrării se află în relația principal - accesoriu, pentru a putea determina dacă aceasta rezolvă în mod veritabil chestiunea de drept supusă dezbaterii.

Cu privire la hotărârile din anexa nr. 1 a sesizării procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de

Casație și Justiție, prezentate ca relevante pentru reflectarea celei de-a doua orientări jurisprudențiale, deși se constată că verificările referitoare la caracterul definitiv al acestora au fost realizate, ele nu pot fi considerate relevante, potrivit primului criteriu de admisibilitate, analizat anterior.

Cu privire la hotărârile anexate pentru reflectarea primei orientări jurisprudențiale, ambele sesizări s-au raportat la încheieri pronunțate în procedura reexaminării taxei judiciare de timbru, aceasta având caracter definitiv de la pronunțare, potrivit legii.

Pentru toate aceste considerente se constată că sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel București nu îndeplinește a doua condiție de admisibilitate prevăzută de dispozițiile art. 515 din Codul de procedură civilă.

26. În fine, o altă condiție de admisibilitate ce trebuie analizată este aceea ca sesizarea să fie de natură să ducă la atingerea scopului recursului în interesul legii.

Articolul 514 din Codul de procedură civilă, cu denumirea marginală "calitatea procesuală", reglementează, în realitate, și scopul recursului în interesul legii, ca fiind acela de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești.

În mod concret, demersul sesizării formulate de către unul dintre titularii recunoscuți de lege trebuie să fie apt să ducă la atingerea acestui scop, în caz contrar, recursul în interesul legii fiind inadmisibil.

Această aptitudine implică, pe lângă îndeplinirea condițiilor de admisibilitate statuate în art. 515 din Codul de procedură civilă, și modalitatea de identificare a obiectului sesizării într-o chestiune punctuală, caracterizată, de natură să ducă la lămurirea interpretării și aplicării textului de lege supus examenului în cadrul acestei proceduri, printr-o dezlegare de principiu, generică, ce rezolvă întreaga problematică a unui text de lege.

Totodată, jurisprudența în materie a Înaltei Curți de Casație și Justiție a reținut, în legătură cu un recurs în interesul legii care antama problema aplicării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, că pe calea recursului în interesul legii nu se poate statua o concluzie general valabilă de natură a asigura unificarea practicii judiciare, având aptitudinea de a fi aplicată în fiecare cauză aflată pe rolul instanțelor de judecată, de vreme ce stabilirea anumitor chestiuni este rezultatul aprecierii materialului probator sau a anumitor circumstanțe proprii fiecărei cauze, aceasta fiind o problemă doar de aplicare a legii (Decizia nr. 1 din 16 ianuarie 2012 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 210 din 29 martie 2012).

Or, în cauzele conexe, subiectele sesizării au pornit de la o premisă singulară, aceea a situației în care printr-o cerere unică de chemare în judecată se solicită plata debitului principal și a penalităților sau dobânzilor, accesorii ale principalului, solicitându-se instanței supreme o dezlegare cu caracter general, aceea a lămuririi sintagmei "finalitate diferită" pentru clarificarea modului de stabilire a taxelor judiciare de timbru în aplicarea art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare.

Reamintim cu acest prilej că sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel București a demarat ca urmare a memoriului înaintat de petenta E.E.M. - S.A., cu referire limitată la acțiunile promovate de către aceasta, prin care a solicitat obligarea părților la plata debitului principal și a penalităților de întârziere, iar cea a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a avut în vedere situația acțiunilor prin care, alăturat debitului principal, se solicită totodată plata dobânzilor sau, după caz, a penalităților aferente acestui debit.

Or, stabilirea "finalității diferite" a unor capete de cerere distincte după natura lor, solicitate printr-o acțiune unică, nu se poate limita la ipoteza care a constituit fundamentul sesizării.

Premisele recursului în interesul legii sunt acelea că o dispoziție legală conține reglementări îndoielnice, lacunare ori neclare, necesar a fi lămurite sub aspectul interpretării, pentru înlăturarea unei aplicări neunitare a acesteia.

Per a contrario, nu sunt asigurate aceste premise dacă textul de lege atacat presupune doar modalitatea în care, stabilind circumstanțele unei cauze - atribut exclusiv al instanței sesizate cu litigiul - instanțele realizează aplicarea unei dispoziții legale, dispoziție care are întotdeauna un caracter general și impersonal, din care judecătorii trebuie să extragă esența aplicării la un caz concret.

A stabili finalitatea diferită a unor capete de cerere solicitate prin aceeași acțiune nu reprezintă, așadar, o problemă de interpretare a legii, ci doar un exercițiu al aplicării sale. În același sens, determinarea finalității diferite a capetelor de cerere individualizate atrage stabilirea taxei judiciare de timbru în condițiile art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a

Guvernului nr. 80/2013, cu modificările și completările ulterioare, prin raportare la fiecare capăt de cerere separat, neimpunându-se trasarea acestei reguli prin mijlocirea unui recurs în interesul legii, deoarece, din acest punct de vedere, dispozițiile legale nu comportă niciun echivoc.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii nu poate interpreta sintagma "finalitate diferită" prin extrapolarea premisei, care este întotdeauna casuală, pentru a realiza, potrivit scopului enunțat al recursului în interesul legii, o evaluare de principiu care să rezolve întreaga problematică generată de aplicarea acesteia.

O definire a acestei noțiuni prin demersul procedural de față nu poate face abstracție de varietatea situațiilor posibile, pe care nu o poate acoperi și nu ar putea fi oricum posibilă decât în sensul rescrierii normei de drept, ceea ce instanței sesizate nu îi este permis.

Cu alte cuvinte, judecătorii raportori consideră că pentru evaluarea "finalității diferite" a unor capete de cerere se impune fiecărei instanțe ca, pornind de la dispozițiile art. 29 și 30 alin. (1) din Codul de procedură civilă, să realizeze un examen, în special, al cererii în justiție, cerere prin care reclamantul supune aprecierii și tranșării instanței o pretenție sau mai multe.

Modul în care acțiunea civilă este generată - ce nu poate fi disociată de cererea în justiție care concretizează pretențiile reclamantului - determină, între altele, obiectul și cauza litigiului.

Mai departe, examenul cauzei litigiului presupune în mod necesar distincția între cauza acțiunii (causa petendi), care reprezintă scopul spre care se îndreaptă voința celui care reclamă, și cauza raportului juridic sau a obligațiunii puse în discuție (causa debendi), care este cauza cererii de chemare în judecată, temeiul calificat juridic.

Chiar dacă între cele două exista o relație binomă, odată demarată acțiunea în justiție, cauza acesteia se "estompează", devenind mai pregnantă cauza cererii de chemare în judecată, care fixează limitele investiției instanței și produce efecte procesuale, cum ar fi statutul părților în proces, competența și alte reguli pe care instanța nu le poate depăși, între care și timbrajul.

În funcție de această distincție și prin analiza disociată a cauzei cererii, instanța investită are capacitatea de a delimita pretențiile reclamantului într-unul sau mai multe capete de cerere și marchează finalitatea diferită a acestora, relevantă și în materie de timbraj.

Pornind de la exemplul concret, o acțiune în pretenții bănești are drept cauză intenția reclamantului de a recupera o pierdere patrimonială, iar cauza cererii o poate reprezenta executarea directă a obligației contractuale sau legale - plata, plus, în cazul accesoriilor derivate din neplată, desdăunarea, indiferent după cum aceasta este stabilită convențional sau legal. Această distincție la nivelul cauzei permite identificarea capetelor de cerere și nu permite concluzia ca au fundament juridic și finalitate unice.

În consecință, în recursurile în interesul legii cu care instanța supremă a fost investită prin cauzele conexe, scopul procedurii, adică asigurarea interpretării și aplicării textului de lege supus examinării, printr-o dezlegare de principiu care să rezolve întreaga problematică a textului de lege, nu poate fi realizat.

Nu în ultimul rând, Înalta Curte de Casație și Justiție amintește că îndeplinirea rolului său constituțional se poate realiza numai prin pronunțarea unei decizii interpretative, iar nu a uneia aditive, prin care s-ar adăuga un nou conținut textului legii supuse interpretării, care ar putea însemna că intră în competența acesteia atributul de a legifera.

27. Pentru toate aceste considerente,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Respinge, ca inadmisibile, recursurile în interesul legii declarate de Colegiul de conducere al Curții de Apel București

și de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, referitoare la interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 34 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, cu modificările și completările ulterioare, cu privire la stabilirea înțelesului unitar al sintagmei "finalitate diferită" și determinarea modalității de stabilire a taxei judiciare de timbru în cadrul acțiunilor având ca obiect pretenții bănești, constând atât în contravaloarea debitului principal, cât și a dobânzilor sau penalităților de întârziere aferente, după caz, acestui debit.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 23 mai 2016.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
IULIA CRISTINA TARCEA

Magistrat-asistent,
Elena Adriana Stamatescu

WWW.JURL.ro